

O, höst —

O, höst — nu liksom döda fallas bladen från våra träd, mitt hjerta Ålma lart, och snart står näben svarta pelarna till juni bög, i ljusvitt och skärt.

O, lindars löfvalf — friska, ljusa kronaka, som fylla med sång i gynne sommar, då allt, hvad hjärtat lifligast kan önska, det blott af natten att begära har.

O, juninatt, med alfvers dans på ängen — med svarmer i doftfylld, ljusgrön skog, tills kring de älskande som sängom hängen — sin purpurmantel natt och morgon skog.

Nu öser regnet — sommar är för gånge, och träden sucka — stormen bor i skyn.

Men du är solskenet och fågelstäm — du med ditt gudhår och med vildros byn.

Hvad gör det oss, att östanvinden hviner, oktoberragnet emot rutan slår? Vi fallit mot mörkret gula solgardiner och vika dit i om haf och vär.

I brasan glöd, som skimra och glittra och tända glödster i din blåa blåk, ett sagolott i skymningen vi titta till hvilket kysen lösnordet flick.

Daniel Fallström.

Ur Helgoland historia.

Då namnet Helgoland nu börjar figurera på allvar i krigstelegammen — såsom att vänta var i samband med Nordafrikans aktioner — kan det kanske intressera tidningens läsare att få en fysiskt inblick i det lilla lilla, detta öden, sådana de hittills varit, och att taga del af sådana militära intryck, som en vanlig diskret resenär helt nys kunnat erhålla på platsen. De historiska uppgifterna som här meddelas, har undertryckt tagit sig friheten att hämta ur Dr Paul Kuehns trefigra bok "Der Nordseeleuse" (Lehrreiches und lustiges Vademecum für Besucher der Nordsee) och hopas, att såväl läsaren som Dr Kuehns och hans förläggare skola visa en mild förståelse för denna lilla bokvärdighet. En mera sällfäst föreläsning i hitörande luntor skulle i hvarje fall vara så pass tilldömd, att ämnets aktualitet skulle bli synnerligen af ventyrad.

Den första underretelsen angående Helgoland är daterad öfver 800 år senare än germanernas första inträde i världshistorien. Under Karl den Stora regering kom Willibrod, biskop i Utrecht, som predikade kristendomen bland friserna, till Helgoland, som då var huvudstaden för Foscet-kulten. Han döpte där tre helgolandare till den heliga källan, år 899; men hans mission tog en hastig ändrykt. Han togs till fånga af frisieringen Rithod; det lyckades honom visserligen att undkomma, men en af hans anhängare fick i stället lida martyrdöden. Först 1783 förnyades af biskop Ludvig för sökt att omvända helgolandarna och denna gång med mera framgång.

Härefter är det länge tyst kring namnet Helgoland, men det är antagligt att en redan vid den tiden föll i danskarnas händer. Emellertid har Adam af Bremen ur elfte århundradet efterlämnat en beskrifning, ur hvilken tycks framgå, att klippor redan då hade sin bekanta trekantiga form och att dess utsträckning på den tiden ej så värt mycket kan ha öfverträffat den, som den nu har.

I början på 15:de århundradet tog sjöförvarisanden i Nordsjön öfverhand och de upplömda hantelstaderna kunde blott med svårighet reda sig mot plundringarna. Helgoland var ja som skapat till rövarens lust och spelade en stor roll som operationsbas för sjöförvare. Förhållandena blefvo slutligen oförliga för hamburgersfolket; man utrustade härifrån en flotta, som under Simons af Utrecht befäl gjorde rent hus och förortade sjöförvartflottan. Simons flaggskepp, den "Brokiga kon från Flandern", den "genom hafvet brusande kon med de starka hornen" utmärkte sig särskildt, hela piratskarns inflyttades och fördes till Hamburg, där de hälsades för Helgoland var denna seger ett svårt slag, rikedom och invånarantal glögt tillbaka, och 1439 pantsattes hela öns hertigen och holsteinske greven till en hamburgersköpman.

Sedermera, då en lång period af rikligt nordsjöfiske gaf öen ett nytt och betydande värde, blef den änyo en ständigt oroad plats för stridigheter mellan olika intressen. Från hantelstaderna höll gjordes anspråk på den och i synnerhet folket i Dithmarschen hade vant sig vid att betrakta den som sin egendom; men äfven den danske

kungen Christian I, som samtidigt var hertig af Slesvig och greve af Holstein, var på väg på att härföring i österrika sina rättigheter. När så Christian son, Fredrik I, förskifte be- lagna fläskhållningen med en till eller snitt, kom det 1494 till kamp, som slutade så, att Helgoland förblef dansk. Likväl var det för danskarnes händer alltför en hal bit att fast- hålla, och efter åttioåriga värande strider med hertigdömena och fast- landsfrisererna var det först år 1714, som ett verkligt dansk herravälde blef bekräftadt för en tid af hundra år framåt. Den gången gick det mer än vanligt hett till på Helgoland. Dan- skarne, som just besatt Slesvig, be- zägnade tillfallet att på allvar gripa efter den röda ö. De landsatte trup- per på den bredvid liggande Düsen och öppnade på e. m. den 5 aug. ett bombardemang, som satte Helgoland i brand. — Det danske herraväldet var emellertid inget tryckande sådant, i början var öen till och med föremål för en långt gående ekonomisk väl- vilja, i det man kostade på den kan- ska, mycket; sedermera öfverlät man den mera åt sig själv och lät den östert ombesörja sina egna kommunala stridigheter.

Början af det 19:de århundradet med- förde för Helgoland en kort men be- dærfell period af upprykning. När under de Napoleoniska krigen 1806 den europeiska kontinentens handel blef åstramad, blef en förstå rangens smuglestation, "en tunnelpåls för tusenden af hvarfvere, smugglare, spioner, agenter och handelsmän af alla slag". Det blef ett gynnsamt till- fälle för England att ge en låxa åt Danmark, som länge varit obehämt för dess intressen. Alltså blef, som man erinrar sig, Köpenhamn plötligt bombarderat af en engelsk eskader, 64 danska krigsskepp konfiskerades; härjante besattes Helgoland den 5 sept. 1807, hvarvid invånarna flugo lottet om vissa bestämda privilegier, såsom t. ex. befrielse från tjänstgöring i marinen. Nu tog smuglandet en mera fart på öen, sjöbörarna på "Unterland" kunde knappt rymma alla varor, utan man måste anlita äfven boningshusen för upplagningen; och, liksom numera under basadssonen, blef det allmän bestånden för inva- rarna själva. Men guldets för i ström- mar till insulanernas fickor, och det blef var särskild bråddom med allt detta. På afnärarna slungade stråka- sterner sitt ljus öfver det hemlighets- fulla vattenet därutaf, i nittraktig skrällande om en inon oroligslam- mens förbjudna område; och då och då kom en liten extra manövrer af garnisonstrupperna, såttande ett obe- hägligt lif i de tysta kvarteren.

En afn sitta vi i en af de rym- liga bierlokaler i närheten af trapan upp till Oberland. En somnig och ganska behaglig ro är öfver lokalen och dessa blå rökholm sväfa frediigt öfver våra huvuden, där vi sitta och titta på de illustrerade tidningarnes flottiga bild. Grammofonen har tyst- nat, världsliga gaspar bakom disken. Så med en börjar en våldsam ka- nonad uppträffar fortan på Oberland. Alla lyfta på huvudet och lyssna med något besvarande min; någon säger: "Slasdar, nu få vi väl tramp-tramp också i kväll!" — hvar på särskildt så småningom åter sjunker ihop i sedvalig bierslakt. Den dumpe Bruten der Germanen —

Mycket riktigt. Efter en lång stunds då och då afbruten kanonad, efter smattrandet af gevärssal på vi verk- ligen "tramp-tramp". Starka patul- ler marschera genom gränder, höga kommandorerna eka mellan husarna. Det är en synnerligen en häftig marsch- marsch! skrilles fram utanför fönst- ren och en trupp rusar förbi i fullt bajonetanfall, af illusionen nästan be- svarande. Gevärssal smattrar igen därute i mörkert en stund — och så är öfningen afslutad.

Och medan nattvidnen får spela in genom mitt fönster, somnar jag sedan vid en stillhet och en svagt sorlande hastfästnad, som blott brvats af flyt- tlagarnas vilna rop.

Då är det i tidigaste gryningen ett märkligt sjugande, slumrande buller som väcker mig — jag blir klarkven och lyssnade; sannerligen, det är Zeppelinskrivar, det är en af de län- ga, som är på färd — Så där det långsamt bort, och det osynliga öf- verhövet till det bekanta ljudet driver ut öfver den vattenöken, där några månader förut en af dess låga stö- rats af stormen.

Nu kan jag väl föreställa mig, med hvilken intensiv uppmärksamhet man lyssnat upp från fortan, då den tyska vakteskadern plötligt kom till vid skottväxling med engelsmannen där- utanför, i den disiga morgongryning- en. Kanse har striden stätt inon synhäll — kanske har man kunnat följa de tre kryssarnes strid och öf- dergång. — Det har då varit svåra stunder äfven för männen på Helgo- land; och i de röda klippornas klyf- tor har allvarliga ekon från fordom väckat och jagat ut öfver vidderna, svarande doft det nya allvärt.

C. T. H.

Krigsromantik.

Apropos en svensk viggelannons.

I Stockholms Dagblad lästes nyligen en annons om visgel i Wien med. dr. treibher Wolfgang von Wieser och fröken Maud Ringertz. Den senare är dotter till öfverste C. Ringertz, Skansens ekonomiför- och hans maka, född Johns. Det nu lyckligen fullbordade giftermålet har skrifter kända tidning. En roman- tisk förhistoria, som är ett tristerikt exempel på, att äfven i dessa varpa- tiskt kärleken öfvervinna alla hän- digheter så som på nåder, förläpigt der.

Från nykterhetsfältet.

(Ena utgåvan utgaf af G. L. Helsing, 418 Skolstr. st., Winnipeg, och alla för denna utgåvan hade blifvit sig till handa.)

GOODTEMPLARORDENS STUDIE- ARBETE.

Goodtemplarorden måste, som mycket annat, följa med utvecklingen för att komma i harmoni med sin tid.

Vi människor t. ex. få icke upphöra med att följa med, som hvad som föregår i vår omgivning, ty då bli vi "gamla" och folk skratrar åt oss. Och den af oss som inte endast följer med utan också, genom att tänka själf, försöker att komma ett steg före, kanske också följande en stig för andra et- terkommmande att gå, den fyller ju bäst sin plats här på jorden. På samma sätt är det med goodtemplarorden. Den har under sin jämförelsevis korta lefnad alltid försökt att tänka själf, och det har också hittills varit den paroll den velat utropa till sina an- hängare, och detta skall blifva parol- len äfven i framtiden, ja, mera än tillförlige. Goodtemplarorden har kom- mit till insikt om att i vår tid, då barnet, ynglingen, mannen — männi- skor af olika åldrar, törsta och ropa efter kunskap och bildning, detta må- ste göras dem och har också god- templar orden gifvit hvad den för- att gifva, sedan den kom till in- sikt här om.

Hufvudsaken med studieverksam- het är ju att medlemmarna själva få kunskap och bildning, men en sak som är nästan lika viktig, är att de kunna omsätta sitt vetande i det praktiska lifvet. För en ideell folkrorelse är det af stort värde om medlemmarna för det första ha tankar och för det andra kunna framföra dem. Det är leke med endast ett steg som våra nya, unga och ännu oerfarna medlem- mar bestiga det stigare, från hvilket de kunna både se och tala, nej, ditt upp leder en lång trappa, och det är den vi måste betrida, vandra steg för steg för att till slut vara däruppe. Det är alltså denna trappa som är så nöd- vändig för oss då vi skola begynna vår "bergsklättring", bildligt taladt. Vi äro alla öfverens om, att alla våra medlemmar skola vara intresserade och arbetsvilliga, men vi kunna icke begära att en sått säga alldeles farsk medlem med ens skall kunna re- senera en bok eller föreläsa öfver äm- net. Själva förmodan att kunna fatta det innersta af ämnet, som att trita ut innan rädsla framaga det, saknas helt sakert. Trappsteget st- ter för högt, han vägar ej försöket att i ett språng, och kanske i saknad af krafter, då det samma, ty allt kun- de blifva en enda stort välgång still- salad, hvilken kanske skulle för all- tid afskräcka honom eller henne från dylika försök.

Nej, låt medlemmen taga det för- sta steget först, hvilket exempelvis kan vara att uppläsa en dikt eller be- rättelse. Efter att ha gjort detta nå- ra gånger få vi dem att inleda en

Doktor v. Wieser, för öfrigt framstä- ende och känd Röntgenolog, var på väg till Sverige för att viga, men hann ej längre än till Berlin, då han återkallades till Wien af mobilise- ringsorden. De unga vilie emellertid ovillkorligen forenas före krigsutbröt- tet. Fröken Ringertz lyfte en brin- nande önskan att sedan som dr. v. Wiesers maka få följa sin man i kri- get som Röntgenograf. Hon begaf sig därför utan betänkanad ned till sina blifvan svåröraldrar i Wien. Åter- stående lysningar i Stockholm verk- ställdes därefter på en enda söndag. Då postängaren till Österrike redan var försvärad, öfverbringades lys- ningsattest och nödiga legitimations- papper till svenska legationen i Wien genom österrikiska ambassaden i Pe- tersburg, som återstepte öfver Stock- holm.

Resan ner var förknippad med otä- liga hinder och svårigheter. I Salzburg var det nära, att fröken Ringertz kvar- hållits vid passrevieringen. Hade hon leke haft turen att träffa en österri- kisk officer, som var bekant med hen- nes fastnam, vet ingen hur det gått. Men genom hans förmedling fick hon medfölja ett militärtåg till Wien, dit hon anlände tre dagar, innan fastnam- nen skulle gå i fullt. I Wien hade för- beredelserna för visgela delvis genom biskoplig dispens blifvit undantagna, och visgela kunde därför omedel- bart äga rum.

Men den nygifte friherrinnan v. Wiesers plan att få medföra mannen till kriget som sjukskoterska kunde ej realiseras. I stället erhöi hon en af i Österrike förut förvarfvad sjuk- vårdsbildning befattningen som "kommendantin" för Röda korsets am- bulansafdelning vid Ostbahnhof i Wi- en, som har till uppgift att taga hand om de sårade som hemkallas från serbiska krigsskådeplatser. Hon för- dar befälet öfver 30 damer och 80 studenter, alltså en ganska mått- ligande befattning för den unga 22- åriga svenskan.

Panik i krig.

Panik, den plöteliga yttringen af förskräckelse hos en folkhop, får på slagfältet, som man förstår, de mest ödesdigra följder, och därför förtjänar denna företeelse att uppmärksammas såväl af psykologer som af strateger. På grundval af ett rikt krigshistoriskt material behandlar en författare i "Deutsche Revue", H. Sartorius, detta intressanta ämne.

Alla paniker i krig ha gemensamt en bakgrund af stämningar, som re- den förut östet trupperna. Sålunda trycktes år 1804 den preussiska ar- men af en dyster aning om Napole- ons seger, och därför behöfdes blott en häftig panik skulle utbryta i sla- g.

Den största betydelse är naturligtvis att officerarna visa sinnesnärvaro och lugn i det kritiska ögonblicket.

Byråchefen hälsar hvar och en af sina gäster med känd ålskvardhet. — Mycket välkommen, hr Petters- son. — Andersson, hr byråchef. — Ack, ja visst, hr Andersson, ähm! Hur står det till, ähm, med er fru? — Jag är ungkarl, hr byråchef. — Ack ja visst, ähm, ungkarl. Och hur länge, ähm, har ni varit det, hr Andersson?

Tänkeligt står sig i vägen för hvarje ny lära, till och med om den är falsk.

enkel diskussionsträga och deltaga i debatten, samt därefter att referera en diskussion eller föreläsning, hvil- ket referat han sedan uppläser på ett möte. När medlemmen gjort detta, har säkert största delen af rådala för att yttra sig förvunnit, på samma gång som intresset hos medlemmen väckts och han känner sig icke blott stark nog, utan tycker helt sakert det vara roligt att för kamraternas recen- sara en bok eller hålla en liten föreläsning, af honom själf utarbetad med ledning af någon småskrift eller dylikt.

Låt oss nu se hvad detta enkla stu- diearbete haft för nytta. 1) Han har genom att deltaga i arbetet själf blif- vit intresserad af detsamma. 2) Han har merkat vid flyttandet af mö- tets program. 3) Han har lärt sig att läsa en bok och vet hvad den inne- håller och förstår hvad författaren har velat säga, kan draga praktiska rön och lärdomar af detsamma, har fått inblick i en hel del nyttiga äm- nen, hvilken inblick han äfven gifvit sina kamrater; han har lärt sig att ge sina tankar uttryck såväl i tal som i skrift och har äfven blifvit van att uttala rådala uttreda — allt till nytta för honom själf och Orden.

Liksom vi i skolan ej genast hade förmåga att läsa rent, utan måste bör- ja med de enklaste formerna, a, b, c, så måste vi också i vår förenings sko- la leta reda på de lättaste formerna för att genom dessa föra oss själva till den plan där vi stå som målmed- vetna, modiga och bildade människor. Nu något om litteraturs värde, såväl för rent mänskliga sträfvan som för vår rörelse och vårt föreningsarbete.

"Bättre böda här ingen på vägen, än kunskap mycken", säger det gamla ordspråket. Lifvets bästa rikedom är ej dött guld, nej, lifvets bästa rik- dom är att kunna se, tänka, förstå och känna lifvet själf. Det är tanken som är maskineriet på lifvets farkost. Intet kan mera utveckla vår tanke och vara mera värdefullt för oss, än det allsidiga vetandet. Det är alltså detta vi böra skaffa oss. Att känna tiden som vi leva i och dess grunder, att förstå och kunna draga nytta af de stora värden vetenskapen gifver oss, att få värt skönhetsinsigne uppodadt så att vi kunna verkligt njuta af det vackra vi möta i lifvet, och på samma gång kunna skilja på fult och vackert, att få en fördomsfril, naturlig lifs- åskådning, öppen och mottaglig för hvarje mänskligt höjande sträfvan, såväl som för det stora, nästan otänk- bara, som rör sig i allt det därtom oss i hvilket vi endast äro små atomer, det är dessa egenskaper m. fl. liknan- de, som kunna skänka oss själens storhet och lifvets värde.

Men hvar är i den kalla, ur hvil- ken vi ungdomar, som på grund af

ödets nyck icke fått plats vid sam- hallets bästa kulturhärder, kunna er- hålla denna lifvets tryck? Dessa hål- la är litteraturen. Det är den, som med något undantag, representerar bildningens, intelligensens och vetan- dets skatter, det är den som öppnar såväl vår egen tids som gångna tiders kultur och folkli för oss, det är den som leder oss in i vetandets stora la- byrinter och värdefulla skattkamma- re och det är den som helt enkelt kan lära oss känna lifvet.

Det är alltså i litteraturens värld vi kunna hämta troligen det största ma- terialet för vår tankes allsidiga ut- veckling.

Vi träffa exempelvis en konstnär, som i diktens talande, vackert färga- de former målar naturen eller lifvet för oss. Bilden från den vackra dikten afsätter sig i vårt sinne, och vi går ut att söka efter motivet, hvilket vi kan- ske också snart finner. Vårt öga skä- der liksom nyvaknad det vackra och fina i allt det skåden har uttalat och det blir oss till en verklig skönhets- njutning, det som kanske förut stött intetsigande för oss.

Dikten blir här lifsom den hand- som lyft docket från vårt öga.

Liknande blir det, då den skönlitte- rare prosaförfattaren visar för oss sl-

der af lifvet, hvilka vår aning aldrig förut nått.

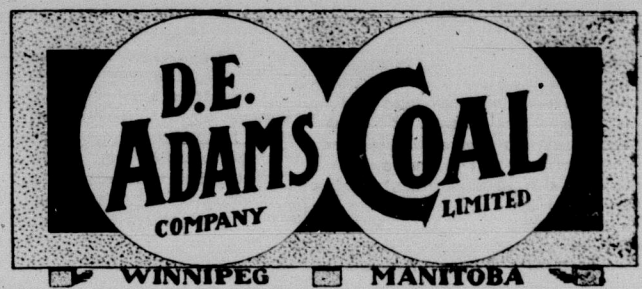
Dessa ha då öppnat vår syn för den mänskliga verklighet som omger oss, och det är sedan med veteska- pens och vår egen sunda tanke till- hjälp, vi kunna fräga in i denna verklighet.

Söka vi alltså på bästa sätt utnytt- ja och taga vara på de värden littera- turen i olika former kan gifva oss, ha vi säkert där ett material med hvil- ket vi kunna bygga det allra finaste och starkaste själslif. Vi få dock icke härvid försumma vår kroppes sunda utveckling, ty ensidighet är lika far- lig från hvilket håll den än kommer. Med klart öga och klar hjärna, med frisk och spänstig kropp skola vi få ut i lifvet och säga som den gamle romaren: "Intel mänskligt är mig främmande".

"I striden prövas klingan", säger skalden.

Liksom i kriget den starkaste och uthålligaste hären med de bästa vap- nen har största förutsättningar till seger, så är det också vår strids re- sultat beroende på våra kampars styr- ka och våra vapens duglighet i våra iders strid är rikets skänkel, ansva- rskansan och viljan vår styrka, samt tanken och bildningen våra vapen.

Axel J. Carlsson.

Hufvudkontor: 224 Bannatyne Ave. Telefon: Main 740-741-742

Till Efterblifna

Prenumeranter!

Om en veckotidning af denna stor- lek skulle få sin utgifning betald ge- nom subskription, borde denna upp- gå till minst 3 dollars om året.

Om Ni vid årets slut sammanför tidningens 52 nummer, skall Ni finna att Ni ej gärna kunde få en så pass stor bok, med så inträffande och om- växlande innehåll för 3 dollars, långt mindre för 1 dollar.

För att emellertid till våra läsares förmån hålla prenumerationspriset nere vid det låga 1-dollarmärket, har det under årens lopp varit nödvändigt att betäcka lejonparten af de stora kostnaderna för tidningens utgif- vande med annonsering, förmånlighet från firmor och affärsmän i den stad hvarifrån tidningen utgifves.

Det pågående europeiska kriget gör en mängd affärsmän stämda att dra- ga in på utgifter och därmed afven på annonseringen.

Följaktligen är det högst viktigt för tidningens fortsatta flyttande af sin uppgift, att våra prenumeranter mognant stå oss bi genom inbe- landet af prenumerationsafgifterna.

Vi skulle ej bevära med att på- minna om detta, om vi ej såge, att det i så många fall är undvikligt.

Vi hafva i dagarna nödgats sända ut omkring 400 registrerade påmin- nelsebref till prenumeranter, som i medeltal äro skyldiga för 4 år hvar- dera, några t. o. m. sedan 1904.

Genom att somliga flyttat, hafva i en del fall de som kommit efter fortsatt att läsa de förra tidning, utan att dock fortsätta att betala, ej heller betänka hvad detta inneburit för oss.

Andra hafva åmnat att betala, men det har blifvit förhållad och afglömdt eller föremundat — korteligen det har ej blifvit af.

Vi tre ej att många af vårt sve- nska folk äro så kläna att taga sig fram att de ej kunna punktligt be- tala en enda dollar för något som ger så mångdubbelt i värde som en svensk tidsenlig och nyheterlig tidning.

Nu är rättida tiden att betala detta för eder obetydliga bidrag, som det dock på grund af de många medve- ran är så viktigt för oss att få in.

Nya prenumeranter få tidningen till krets slut för det obetydliga priset af endast 25 cents.

Gamla prenumeranter göra väl i att förnya sin prenumeration i tid samt för vännen, hvilka ej hafva tidningen, påpeka det nämnda liberala anbudet för nya prenumeranter.

FURNITURE
OVERLAND